

Λευκά Κελιά : ο συνειδητός σιωπηλός θάνατος του «Χώρου»

«Πρέπει να καταλήξουμε ότι φυσιολογική συνείδηση, αντίληψη και σκέψη μπορεί να διατηρηθεί μόνο σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον όταν δεν υπάρχει καμιά αλλαγή, επέρχεται στέρηση αισθητήριων αντιδράσεων και η φυσιολογική αντίληψη εξασθενεί..»[\[1\]](#)

M.D. Vernon

Τα λευκά κελιά αποτελούν τα πιο σύγχρονα και “επιστημονικά” μέσα καταστολής. Κοινή πρόθεση του απομονωτικού εγκλεισμού αποτελεί η αργή αλλά μεθοδική κατάλυση της προσωπικότητας του εγκλείστου, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της μονοπώλησης των αισθήσεων. Επιστημονικές έρευνες με επικεφαλής τον Dr.Stuart Grassian[\[2\]](#) απέδειξαν ότι όσοι εισέρχονται υγιείς στα λευκά κελιά αναπτύσσουν στην πλειοψηφία τους κάποιου είδους ψυχοπάθεια, ενώ αυτοί που έχουν ήδη κάποιο πρόβλημα ψυχικής διαταραχής, αντιμετωπίζουν μια σταδιακή επιδείνωση της κατάστασής τους. Η ύπαρξη λευκών κελιών έχει χαρακτηριστεί ως σύγχρονο βασανιστήριο από τις διεθνείς οργανώσεις υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΛΕΥΚΑ ΚΕΛΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ο απομονωτικός εγκλεισμός εκφράζεται χωρικά με συγκεκριμένους τύπους, έχει αναπτύξει μια δικιά του ιδιαίτερη αρχιτεκτονική η οποία εξελίσσεται και καλύπτει όλες τις κλίμακες του σχεδιασμού, από την πολεοδομική κλίμακα μέχρι το επίπεδο της οικοδομικής λεπτομέρειας.

Σχεδιασμός

Ξεκινώντας από τη μεγάλη κλίμακα, αναφέρεται ότι συνήθως οι φυλακές απομονωτικού εγκλεισμού χτίζονται σε πολύ μεγάλη απόσταση από τα αστικά κέντρα και γενικότερα από οποιοδήποτε χτισμένο περιβάλλον. Οι κρατούμενοι θα πρέπει να βρίσκονται αποκλεισμένοι από τους ήχους, τις φωνές, τις μυρωδιές της πόλης με σκοπό να αποκοπούν από την ίδια τη ζωή. Ένας επιπλέον λόγος, για τη χωροταξική αυτή επιλογή είναι και η αναχαίτιση των προσπαθειών υποστήριξης των κρατουμένων από τις οικογένειες τους, αλλά και των δικηγόρων τους. [\[3\]](#)

Ο σχεδιασμός των ειδικών απομονωτικών κελιών ανά τον κόσμο είναι πανομοιότυπος. Πρόκειται κατά κανόνα για μακρόστενα υπόγεια και ημιυπόγεια ατομικά κελιά διαστάσεων 2,5X 3 μέτρα

κατά μέσο όρο. Εξαιτίας του ιδιαίτερα ενοχλητικού για τους κρατούμενους σχήματος, οι κρατούμενοι υποχρεώνονται να βαδίζουν μέσα στο κελί τους μόνο μπρος – πίσω κατά τη μία διεύθυνση, γεγονός που τους δημιουργεί και σωματικά προβλήματα.

Τα χρώμα μέσα στο κελί είναι πάντα λευκό και η απουσία παραθύρου ή η ύπαρξη μικρών ανοιγμάτων σε τυφλά σημεία, συμβάλλουν στη διακοπή προσλαμβανουσών εικόνων του εξωτερικού περιβάλλοντος από τους κρατουμένους. Οι χώροι υγιεινής βρίσκονται εντός του κελιού για να περιοριστούν οι μετακινήσεις των κρατουμένων. Συνήθως τοποθετούνται σε σημεία ορατά από τον οφθαλμό της πόρτας, δίνοντας τη δυνατότητα στους φύλακες να παρακολουθούν και τις πιο ιδιωτικές στιγμές του κρατούμενου.

Οι διαστάσεις τους, τα έπιπλά τους, ο υπόλοιπος εξοπλισμός τους και τα υλικά που χρησιμοποιούνται, είναι παρόμοια. Κάθε κελί περιέχει ένα κρεβάτι από τσιμέντο, ένα στοιχειώδες τραπέζι γραφείου από τσιμέντο ή μεταλλικό ενσωματωμένο στον τοίχο, ένα συνδυασμό νιπτήρα και τουαλέτας από ανοξείδωτο ατσάλι και ένα ράφι. Το μόνο αντικείμενο που δεν είναι από τσιμέντο ή μέταλλο είναι το στρώμα του κρεβατιού. Η λογική του εξοπλισμού ακολουθεί τη λογική του ελαχίστου.[\[4\]](#)

Σχετικά με τον προαύλιο χώρο, αυτός είναι πλήρως χτισμένος με σχεδόν ανύπαρκτη πρόσβαση στο φυσικό περιβάλλον. Λόγω του μικρού τους μεγέθους, του ελάχιστου εξοπλισμού τους, των τσιμεντένιων πατωμάτων, των ψηλών τσιμεντένιων τοίχων, της απουσίας εξωτερικής θέας, οι χώροι αυτοί προσφέρουν μικρή διαφοροποίηση από τον εγκλεισμό στο κελί. Γι' αυτό οι περισσότεροι κρατούμενοι στις φυλακές απομόνωσης των ΗΠΑ τους αποκαλούν «μεγεθυμένα κελιά» (oversized cells) ή «σπίτια για σκύλους» (dog runs).

Κατά τη διάρκεια του προαυλισμού ο φυλακισμένος βρίσκεται απόλυτα απομονωμένος, δεν έχει τη δυνατότητα να έρθει σε οποιαδήποτε επαφή με τους συγκρατούμενούς του ή με το φυσικό

περιβάλλον, ενώ σιδερένιες πόρτες σχεδιάζονται σε κάθε άνοιγμα των εσωτερικών διαδρόμων με στόχο τον πλήρη αποκλεισμό των κρατουμένων ακόμα και από την θέαση μιας εσωτερικής εικόνας της φυλακής.

Γενικότερα η απώλεια της ανθρώπινης σωματικής επαφής θεωρείται ο δυσκολότερος και πιο ματαιωτικός παράγοντας κατά την παραμονή στη φυλακή. Επιπλέον χρησιμοποιούνται μέθοδοι όπως η λογοκρισία, η κατακράτηση, η καθυστέρηση αλληλογραφίας, ο περιορισμός και η παρακολούθηση των τηλεφωνημάτων, η ελαχιστοποίηση επισκέψεων οι οποίες μάλιστα πραγματοποιούνται χωρίς φυσική επαφή μεταξύ του κρατούμενου και του επισκέπτη, παρενόχληση και απειλές στους επισκέπτες.

Απόσπασμα από επιστολή που έστειλε προς την οργάνωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Τουρκίας ένας πολιτικός κρατούμενος, όπου περιγράφει την κατάσταση που βιώνει σε αυτά τα κελιά.

Εδώ δεν είναι ζωή, 2-5 βήματα απόσταση, 2-3 βήματα ευρύχωρα: τουαλέτα, νεροχύτης, μπάνιο, καρέκλα. Μια βιβλιοθήκη, που δεν ξέρω για ποιο λόγο βρίσκεται εδώ. Ο φωταγωγός σαν ένα μικρό κελί, μπορώ να πω σαν ένας τάφος. Το πιο φοβερό... δε βλέπω καθόλου μα καθόλου ήλιο. ΖΩΝΤΑΝΟΥΣ ΜΑΣ ΘΑΨΑΝΕ».

http://fanthis.blogspot.gr/2012/01/blog-post_1042.html

the cricket

ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΜΟΝΩΤΙΣΜΟΣ

Αισθητηριακή αποστέρηση είναι μια μέθοδος βασανισμού που συνδέεται άμεσα με την απομόνωση και συνιστά ένα στρεσογόνο παράγοντα που μπορεί να πυροδοτήσει την εκδήλωση πολλών συνδρόμων [5]. Αισθητηριακή στέρηση [6] (Sensory deprivation) ονομάζεται η σκόπιμη μείωση ή η απομάκρυνση των ερεθισμάτων σε μία ή περισσότερες από τις αισθήσεις. Απλές συσκευές όπως παρωπίδες ή κουκούλες και ωτοασπίδες μπορούν να διακόψουν την όραση και την ακοή, ενώ οι πιο πολύπλοκες συσκευές μπορούν επίσης να διακόψουν την αίσθηση της όσφρησης, της αφής, της γεύσης.

Η **αισθητηριακή στέρηση** των τροφίμων στα λευκά κελιά επιτυγχάνεται κατ' αρχάς με τη δημιουργία ενός συνεχούς μονότονου και ομοιόμορφου σκηνικού και επιπλέον χάρη σ' ένα

διπλό άξονα. Αφενός με τη σταθερή ένταση του τεχνητού φωτισμού, η οποία **σβήνει την ύπαρξη των περιγραμμάτων** και αφαιρεί την αντίληψη των ωρολογιακών εναλλαγών ως προς το φως και αφετέρου με τη **μερική ή ολική κατάργηση των αισθητικών ερεθισμάτων, όπως οι εξωτερικοί θόρυβοι και οι μυρωδιές.**

Σύμφωνα με ορισμένες έρευνες, ύστερα από 48 ώρες απομόνωσης των αισθήσεων, ο ασθενής έχει παραισθήσεις και πέφτει σε λήθαργο. Διακατέχεται από έντονο άγχος και σε ορισμένες περιπτώσεις εκδηλώνει διαταραχές του περιεχομένου των σκέψεων, με τη μορφή παραληρήματος. Συχνά οδηγείται στην κατάθλιψη και την ανάπτυξη άλλων ψυχωτικών διαταραχών και συνδρόμων.[\[7\]](#) Οι παραισθήσεις του ασθενή μειώνονται, όταν αρχίζει να δέχεται ερέθισμα από το περιβάλλον και μπορεί να φτάσει στο σημείο να νιώθει φιλικά προς τους διώκτες του, να τους εμπιστεύεται, επειδή είναι αποκλειστικά εκείνοι, που του μεταφέρουν αυτό το ερέθισμα. **Αρχίζει και μεταβιβάζει θετικά συναισθήματα προς αυτούς. Πιστεύει ότι αυτοί τελικά θα τον βοηθήσουν.**

Τα συμπτώματα που διαγνώστηκαν από τις έρευνες του Dr. Stuart Grassian, χωρίστηκαν σε τέσσερις κατηγορίες:

1.Αλλαγές στην αντιληπτική ικανότητα:

Δυσκολία συγκέντρωσης, δυσκολίες και αποκοπές στην ομιλία και στο σχηματισμό προτάσεων, με αποτέλεσμα να ξεχνιέται το περιεχόμενο του θέματος. Γενική υπερευαισθησία στα εξωτερικά ερεθίσματα. Η πλειοψηφία των κρατούμενων ενοχλείται αφόρητα από το φως, τις οσμές, τους ήχους, τις γεύσεις. Εξοργίζονται από θορύβους, όπως το καζανάκι ή οι σωληνώσεις, δεν μπορούν να αντέξουν τη μυρωδιά από το φαγητό, δεν ανέχονται τη γεύση του νερού. Αντιληπτικές παραμορφώσεις, παραισθήσεις και εξωπραγματικές εμπειρίες (derealization experiences). Οι φυλακισμένοι ακούνε ψιθύρους ή φωνές, χωρίς να μπορούν να επιβεβαιώσουν αν ήταν πραγματικές ή αποκυήματα της φαντασίας τους. *«Άκουσα τους φύλακες να μιλάνε. Το είπαν αυτό; Ναι; Όχι; Προσπαθώ να το επιβεβαιώσω (από τον κρατούμενο στο διπλανό κελί). Καμιά φορά ακούει κάτι που εγώ δεν ακούω. Ξέρω ότι*

κάποιος από τους δυο μας είναι τρελός, αλλά ποιος; Μήπως χάνω τα λογικά μου;» Οι παραισθήσεις είναι διαφόρων ειδών, όπως τοίχοι που αρχίζουν να λειώνουν ή να κυματίζουν ή πράγματα που κινούνται στην άκρη του οπτικού πεδίου του κρατούμενου.

2. Συγκινησιακές διαταραχές:

Κυμαινόμενες κρίσεις πανικού, οι οποίες συνοδεύονται από ταχυκαρδία, κόψιμο της αναπνοής, τρέμουλο ή φόβο επικείμενου θανάτου.

3. Διαταραχές στη σκέψη:

Εμφάνιση πρωτόγονων φαντασιώσεων. Οι κρατούμενοι έχουν φαντασιώσεις εκδίκησης, βασανισμού και ακρωτηριασμού των δεσμοφυλάκων. Τους είναι αδύνατον να ελέγξουν τις εικόνες εκδίκησης που συνεχώς επανέρχονται. Μανία καταδίωξης, παράνοια. Οι κρατούμενοι ακούνε ανύπαρκτες συζητήσεις για το άτομό τους ή νομίζουν ότι τους έχουν ρίξει φάρμακο στο φαγητό.

4. Προβλήματα στον έλεγχο των παρορμήσεων:

Οι κρατούμενοι αδυνατούν να ελέγξουν τις παρορμήσεις τους και έχουν εκρήξεις βίας ή αυτοκαταστροφής. Άλλοι καταστρέφουν ότι βρουν μπροστά τους στο κελί, σκίζουν τις φωτογραφίες ή την αλληλογραφία τους και άλλοι κατά τη διάρκεια των κρίσεων αυτοτραυματίζονται ή κάνουν απόπειρα αυτοκτονίας, χωρίς να έχουν συνείδηση των πράξεών τους. [\[8\]](#)

Το σύστημα απομονωμένων ατομικών κελιών καταστρέφει όλο το νευρολογικό σύστημα των κρατουμένων. Παρατηρούνται κινήσεις εκτός ελέγχου και εξαφανίζονται τα αντανακλαστικά. Επίσης παρατηρείται υπερβολική εφίδρωση, στομαχικός πόνος, χάσιμο βάρους, σπονδυλικοί πόνοι, διαταραχές στο κυκλοφορικό και ανοσοποιητικό σύστημα, διαταραχές στην όραση και στην περίοδο των γυναικών.

Ένας πολιτικός κρατούμενος μετά από 6 μήνες απομόνωσης περιγράφει:

«Το γευστικό σου νεύρο και η όσφρησή σου, οι οπτικές σου αισθήσεις, η αφή, όλα εξαφανίζονται. Δεν μπορείς να χαμογελάσεις για τίποτα και κλαις για ασήμαντη αφορμή. Η απομόνωση στερεί από τα άτομα την αίσθηση της προσωπικής ασφάλειας, αισθάνεσαι ότι κάθε στιγμή μπορείς να πεθάνεις. Στόχος τους είναι να εντείνουν αυτόν το φόβο που διακατέχει όλο σου το "είναι", ώστε να έχεις αυτοκαταστροφικό ιδεασμό και να σπάσει εντελώς ο ψυχισμός σου».

the cricket

ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Ο σχεδιασμός του χώρου έχει τη δυνατότητα να παρακινήσει ή να αδυνατίσει τη σκέψη, να εντείνει ή να εμποδίσει την ανάρρωση, να ενθαρρύνει ή να παρεμποδίσει την κοινωνική αλληλεπίδραση, να βελτιώσει την πνευματική και ψυχολογική υγεία ή να αυξήσει την ανησυχία. Η αποστέρηση των αισθήσεων επιτυγχάνεται με την εξουδετέρωση της μνήμης και την απώλεια της αίσθησης του χώρου και του χρόνου. Στα λευκά κελιά επιτελείται ο σιωπηλός θάνατος της ανθρώπινης ψυχικής υγείας. Η κατάσταση στην οποία περιέρχεται ο κρατούμενος ονομάζεται «εξαναγκασμένη απραξία» (forced idleness).

Εστιάζοντας στην χωρική συγκρότηση και τις επιπτώσεις στη ψυχική και σωματική υγεία των κρατουμένων αναφέρονται τα εξής:

Φως

Τα κελιά των σύγχρονων φυλακών απομόνωσης δεν έχουν παράθυρα ή όταν έχουν, αυτά είναι πολύ μικρά, στενά και μη ανοιγόμενα. Όταν το παράθυρο υπάρχει, είτε είναι αδιαφανές, είτε βλέπει σε κάποιο τοίχο, ώστε ο κρατούμενος να μην έχει εικόνα του τι συμβαίνει εκτός της πτέρυγας. Ο ήχος και η θέα, εμποδίζονται από το παράθυρο. Ο χρήστης παύει να έχει τον έλεγχο του φωτισμού, με αποτέλεσμα να αναπτύσσει συναισθήματα κατωτερότητας, μηδενικής αυτοεκτίμησης, απραξίας και να κυριεύεται από το άγχος.

Φωτισμός

Επιβάλλεται τεχνητός φωτισμός 24 ώρες το 24ωρο. Συνήθως υπάρχουν δύο φώτα στο κελί, διαφορετικής έντασης. Το φως

μεγάλης έντασης ελέγχεται είτε από τον κρατούμενο είτε από τη διοίκηση, ανάλογα με τη φυλακή. Όταν κλείνει το πρώτο φως, ανάβει αυτόματα το βοηθητικό φως μικρότερης έντασης, το οποίο επιτρέπει την επιτήρηση ακόμα και τις ώρες που ο κρατούμενος θέλει να κοιμηθεί.[\[9\]](#) Σε πολλές φυλακές το φως αυτό είναι τέτοιας έντασης, που ο κρατούμενος για να κοιμηθεί αναγκάζεται να σκεπάσει το κεφάλι του, κάτι που απαγορεύεται. Έτσι οι φύλακες μπορούν όποτε θέλουν να τον ξυπνάνε με την πρόφαση αυτή, στερώντας από τους κρατούμενους ακόμα και τη δυνατότητα του φυσιολογικού ύπνου.

Οι δύο αυτές χωρικές συνθήκες συνδέονται με την απώλεια προσανατολισμού ημέρας-νύχτας.

Χρώμα

Το λευκό χρώμα στα κελιά επηρεάζει δραματικά την όραση των κρατουμένων οι οποίοι έρχονται αντιμέτωποι με τη «λευκή» όραση. Λόγω της εξαναγκαστικής οπτικής μονοτονίας και του συνεχούς φωτισμού, η ύπαρξη περιγραμμάτων σβήνει και έτσι σταδιακά χάνεται η αίσθηση του χώρου και του χρόνου.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη θεωρία των χρωμάτων, «Το μάτι ούτε θέλει ούτε μπορεί να παραμείνει επί μακρόν σε μία ομοιόμορφη κατάσταση που καθορίζεται σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο.»[\[10\]](#) Το λευκό χρώμα αντιπροσωπεύει το φως και θέτει το όργανο της όρασης σε κίνηση. Σύμφωνα με τις μεταεικόνες, στις παραμένουσες εικόνες τετράγωνων αντικειμένων, παρατηρείται μία συρρίκνωση των γωνιών, ώστε σταδιακά η εικόνα να θυμίζει μάλλον ένα κύκλο με συνεχώς ελλατούμενο μέγεθος.[\[11\]](#)

Επιπλέον, το μάτι μπορεί να συνταυτιστεί με ένα μεμονωμένο χρώμα μόνο αν εξαναγκαστεί. Κάτι τέτοιο όμως συμβαίνει μόνο στιγμιαία. Κάθε φωτεινό σημείο δε διεγείρει απλώς ένα σημείο πάνω στον αμφιβληστροειδή, αλλά ένα κύκλο γύρω του, έτσι ώστε σε μία φωτεινή επιφάνεια το φως επεκτείνεται πέρα από τα αντικειμενικά όρια αυτής της επιφάνειας. [\[12\]](#)

Παράλληλα το χρώμα βιώνεται ψυχικά και συμβολικά έχοντας τεράστιες επιπτώσεις στην αντίληψη. Έτσι με την εξαναγκαστική οπτική μονοτονία ενδυναμώνονται αισθήματα κατωτερότητας και εξευτελισμός του ψυχικού κόσμου του κρατούμενου.

Και οι τρεις παραπάνω χωρικές συνθήκες , η απουσία φυσικού φωτός, η επιβολή έντονου τεχνητού φωτισμού και η εξαναγκαστική οπτική μονοχρωμία σε συνδυασμό με τα ανακλαστικά μεταλλικά αντικείμενα (πόρτες από χάλυβα, κάγκελα, φακοί) συντελούν στην αποστέρηση του ύπνου που αποτελεί έναν από τους πιο στρεσογόνους παράγοντες για την ανάπτυξη ψυχωσικών συνδρόμων. Από μόνη της, η αποστέρηση ύπνου μπορεί να προκαλέσει ψύχωση σε φυσιολογικά άτομα που δεν έχουν άλλα σωματικά ή συναισθηματικά stress.

Ακουστική

Οι άνθρωποι έχουν έντονα την ανάγκη να νιώθουν ότι ελέγχουν το περιβάλλον τους. Ένας χώρος, ο οποίος έχει φασαρία παρουσιάζει δυσκολίες και αποτρέπει τον έλεγχο του περιβάλλοντος. Οι πηγές θορύβου στα λευκά κελιά ανάλογα με τη φυλακή είναι συνήθως μη απαραίτητες, πολυάριθμες και δυνατές (υψηλά επίπεδα dB). Παραδείγματα κοινών πηγών περιλαμβάνουν ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις, συναγερούς, εξοπλισμό, μεταλλικές κατασκευές.

Ακόμη και η μουσική χρησιμοποιείται αρνητικά καθώς πολλές φορές εξαναγκάζουν τους κρατούμενους να ακούν μουσική σε υψηλά dB και επιλέγοντας λάθος μουσική. Ωστόσο, ειδική μέριμνα έχει δοθεί στο θέμα του σχεδιασμού των τοίχων με στόχο την απάλειψη της αναμετάδοσης του νοήματος, της πληροφορίας.

Οι κρατούμενοι υπόκεινται στο «λευκό» θόρυβο, δηλαδή σε ένα συνεχή, δυνατό απροσδιόριστο θόρυβο/ βόμβο. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αισθητηριακή υπερφόρτωση. Ταυτόχρονα, η έλλειψη ουσιαστικής επικοινωνίας οδηγεί σε αισθητηριακή αποστέρηση και οι ήχοι που ακούγονται μπορεί να προκαλέσουν άγχος

Αερισμός

Χρησιμοποιούνται θύρες ειδικής τεχνολογίας, – χοντρές και

εσωτερικά επενδυμένες με σίδηρο, έχοντας ένα μικρό παραθυράκι για σερβίρισμα ύπαρξη συμπαγούς πόρτας αντί για σιδεριά, αφαιρεί κάθε δυνατότητα για φυσικό αερισμό των κελιών. Έτσι ο τεχνητός κλιματισμός είναι απαραίτητος στις πτέρυγες των κελιών, και όπου δεν υπάρχει, οι συνθήκες είναι αφόρητες. Όπου υπάρχει κλιματιστικό το ελέγχει η διεύθυνση, αποκτώντας άλλο ένα όργανο τιμωρίας των φυλακισμένων. [13]

Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον επηρεάζεται κάθε αίσθηση. Επίσης εμφανίζονται προβλήματα στις αρθρώσεις από την υποχρεωτική ακινησία και την αδυναμία άσκησης. Τα επισκεπτήρια αν επιτρέπονται, είναι πάντα μικρής διάρκειας και λαμβάνουν χώρα σε μικρές ατομικές αίθουσες με αλεξίσφαιρο τζάμι ή ατσάλινο πλέγμα. Τέλος, την απομονωτική κόλαση των κρατουμένων ολοκληρώνουν κάμερες παρακολούθησης σε όλα τα σημεία διαβίωσής τους, με στόχο τη αίσθηση της διαρκής έκθεσης στις αρχές.

Ο Zeki Dogan φυλακισμένος σε τουρκικές φυλακές (2001) περιγράφει πώς αισθάνεται στα λευκά κελιά:

«Πολλές φορές νιώθω ταραγμένος χωρίς λόγο. Ξεκινάω και τρέμω. Έχω ταχυπαλμίες και αισθάνομαι τους χτύπους της καρδιάς μου σε όλο το κορμί μου. Δεν μπορώ ούτε να γράψω ούτε καν να περπατήσω. Προσπαθώ να βρω στον εαυτό μου κίνητρα να συνεχίσει. Νιώθω... κενό μέσα μου. Δεν μπορώ να κοιμηθώ. Ξαγρυπνώ δίπλα στη σόμπα. Δε θέλω να πεθάνω. Το σώμα μου μουδιάζει και το κεφάλι μου είναι σα τσόχα. Το ραδιόφωνο με εκνευρίζει απελπιστικά»

ISOLATION international Platform Against isolation Special Issue, April 2003 pg19

the cricket

ΜΙΚΡΟΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

«Ο αρχιτέκτων μιας φυλακής, πρέπει να είναι κατά κάποιον τρόπο και φιλόσοφος και ηθικολόγος, έχοντας πάντα στο νου του, ότι συμβάλλει στην βελτίωση μιας κοινωνικής αθλιότητας».

Γ. Τριανταφυλλίδης

Ο ανθρώπινος οργανισμός λειτουργεί σαν κεραία. Από την άλλη, «η αρχιτεκτονική προσεγγίζει, αντιμετωπίζει, επεξεργάζεται,

αναδεικνύει, αξιοποιεί, μορφοποιεί και, τελικά, δημιουργεί χωρικότητα. Η διπλή χωρικότητα αναφέρεται στη θεμελιώδη διάκριση ανάμεσα σε συνειδητή και ασυνείδητη εμπειρία της χωρικότητας.

Η συνειδητή χωρικότητα διέπεται από την αρχή της πραγματικότητας, [...] συγκροτείται με κύριες πτυχές τον συμβατικό επιχειρησιακό χώρο, τη συνάντηση-συνεύρεση-αλληλεπίδραση προσώπων και πραγμάτων, την πρακτικότητα και την αισθητική.

Η ασυνείδητη χωρικότητα διέπεται από την αρχή της ηδονής, λειτουργεί με όρους πρωτογενούς διαδικασίας και συγκροτείται με κύριες πτυχές τους δυνητικούς χώρους, τις τελεστικές και εικαστικές παραμέτρους, την απεικονιστική παράσταση πραγμάτων, τον αυστηρά προσωπικό, ακοινώνητο μονόλογο, τη μη-συμμεριστή εμπειρία και τη φαντασίωση.» [\[14\]](#) Με άλλα λόγια, η αρχιτεκτονική δημιουργεί το χώρο ο οποίος χαρακτηρίζεται από τη μορφή του (σχήμα, υλικά), τη χρήση του, την ποιότητά του (φως, χρώμα, θερμική και ακουστική άνεση, οσμή) και από τους χρήστες του.

Ωστόσο ο χώρος μας ελέγχει και μας καθορίζει. Ο άνθρωπος δέχεται ισχυρά συναισθήματα από τον χώρο, ο οποίος, τελικά, επηρεάζει την αποδοτικότητα, την ψυχική υγεία και τη σχέση των χρηστών μεταξύ τους.

«...ο τρόπος με τον οποίο είναι σχεδιασμένα τα κτίρια και η διακόσμησή τους είναι σημαντικά για την διεύθυνση, το προσωπικό και ομοίως για τους φυλακισμένους. Μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την ατμόσφαιρα μιας φυλακής...» [\[15\]](#)

Woolf, A.

Στην περίπτωση του απομονωτικού εγκλεισμού πραγματώνεται μια πολυδιάστατη προσπάθεια κατακρεούργησης αυτής της διπλής χωρικότητας που μόνο στην παράνοια μπορεί να οδηγήσει. Έρευνες έχουν δείξει ξεκάθαρα ότι η διανοητική ικανότητα, ο εγκέφαλος και το νευρικό σύστημα είναι άμεσα επηρεασμένα, είτε θετικά

είτε αρνητικά, από τα στοιχεία του περιβάλλοντος [\[16\]](#). Για τη σωστή λειτουργία του βιολογικού μηχανισμού είναι απαραίτητη η ποικιλία των ερεθισμάτων που δέχεται ο ανθρώπινος οργανισμός. Η κατάσταση της συνεχούς μονοτονίας επιφέρει παθολογικές διαταραχές. Αποδεικνύεται ότι η ευεξία και συνεπώς η απόδοση των ανθρώπων συνδέονται στενά με την ποιότητα του αρχιτεκτονικού χώρου. Η ζωή του καθενός αντικατοπτρίζεται στο περίβλημά του.

Ο άνθρωπος βλέπει στην κατοικία το συναίσθημα της ασφάλειας και της φροντίδας, όπως νιώθει το βρέφος με το μητρικό περιβάλλον. Ο κρατούμενος λόγω της εκτεταμένης παραμονής του στον δωμάτιο νοσηλείας, οικειοποιείται τον χώρο και του προσδίδει τον ρόλο της κατοικίας. Η σχέση με τους τοίχους οξύνεται. Το επίπεδο ψυχολογικής λειτουργίας ακολουθεί την ποιότητα του περιγυρού της. Αυτό ακριβώς συνέβη σε μία ασθενή κλεισμένη σε έναν θάλαμο ψυχιατρείου, κακοφωτισμένο και βαμμένο καφέ. Η ασθενής πασάλειβε τους τοίχους με τα περιττώματά της, δείχνοντας έτσι τη δυσαρέσκειά της στον χώρο.

Αυτή η μορφή ιδρυματικής κτηνωδίας το μόνο που καταφέρνει είναι να εκμηδενίζει τους κρατούμενους, να αποκλείει την καλυτέρευση και επανένταξή τους και να εξοργίζει την κοινωνία. Ο σχεδιασμός πρέπει να βοηθά στην αναμορφωτική διαδικασία και να προσφέρει ένα ανθρώπινο περιβάλλον για το προσωπικό και τους κρατούμενους, στη χειρότερη, όμως, θα πρέπει τουλάχιστον να μην κάνει παραπάνω ζημιά [\[17\]](#).

Ο αρχιτέκτονας πρέπει πάντα να σέβεται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των χρηστών, κυρίως ενός τέτοιου ιδρύματος.

Αποσπάσματα από γράμματα της Ulrike Meinhof όταν ήταν φυλακισμένη στα «Λευκά κελιά»

Η Αίσθηση ότι ανατινάζεται το κεφάλι σου

[Η Αίσθηση ότι όπου να ναι το κρανίο σου θα κλατάρει, θα σκάσει]

Η Αίσθηση ότι ο νωπιαίος μυελός από τη σπονδυλική στήλη πλημμυρίζει το κεφάλι σου.

Η Αίσθηση ότι ο εγκέφαλός σου, συρρικνώνεται σιγά – σιγά π.χ. σαν το μήλο που ψήνεται στο φούρνο

Η Αίσθηση ότι σου διοχετεύει συνέχεια και αδιάρατα ηλεκτρικό ρεύμα- ότι σε τηλεκατευθύνουν.

Η Αίσθηση ότι ο ειρμός της σκέψης σου τσεκουρώνεται ξαφνικά.

Εποχή 16.6.72- 9.2.73

the cricket

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΣΥΝΔΡΟΜΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΥ [\[18\]](#)

Τα σύνδρομα μπορεί να είναι αιτιολογικά, παθογενετικά ή μορφολογικά. Με τον όρο «σύνδρομο του εγκλεισμού» νοείται ένα σύνολο συμπτωμάτων που εκδηλώνονται από κρατούμενους στο περιβάλλον της φυλακής και σε άμεση αλληλεπίδραση με αυτό.

1) Βραχεία ψυχωσική διαταραχή

Βασικό γνώρισμα της βραχείας ψυχωσικής διαταραχής αποτελεί η ξαφνική έναρξη ενός ψυχωσικού επεισοδίου, με διάρκεια που κυμαίνεται από μια ημέρα έως τριάντα μέρες. Μετά τη λήξη του επεισοδίου αυτού, το άτομο επανέρχεται στο προηγούμενο επίπεδο λειτουργικότητας. Τα συμπτώματα αυτής της διαταραχής συνιστούν οι παραληρητικές ιδέες, οι ψευδαισθήσεις, ο αποδιοργανωμένος λόγος και η έντονα αποδιοργανωμένη συμπεριφορά. Το άτομο δείχνει έντονα αναστατωμένο, με σύγχυση και εκδηλώνει ταχεία εναλλαγή συναισθημάτων. Η αιτιολογία της διαταραχής αυτής, στα πλαίσια της φυλακής σχετίζεται με στρες που προκαλείται από εξωτερικούς παράγοντες και με την προσωπικότητα του ατόμου.

2) Σύνδρομο Ganser

Το σύνδρομο Ganser αποτελεί ένα είδος διαταραχής οι οποίες χαρακτηρίζονται από διάσχιση ή διάσπαση στις συνήθως συντεθειμένες λειτουργίες της συνείδησης, της μνήμης, της ταυτότητας ή της αντίληψης του περιβάλλοντος, που μπορεί να είναι ξαφνική ή προοδευτική, παροδική ή χρόνια. Βασικό κοινό

στοιχείο σε όσα άτομα εμφανίζουν το σύνδρομο Ganser, το οποίο είναι αρκετό για να αποδοθεί αυτή η διάγνωση, αποτελεί η αδυναμία του ατόμου να απαντήσει με ακρίβεια σε εύκολες ερωτήσεις, στις οποίες απαντά κατά προσέγγιση. Πρόκειται για αναστρέψιμη διαταραχή, η οποία εμφανίζεται ως επί το πλείστον σε συνθήκες εγκλεισμού και ειδικότερα, σε σχέση με τους κρατούμενους, σε καθεστώς απομόνωσης. Μετά την επαναφορά σε κανονικά πλαίσια εγκλεισμού, τα συμπτώματα υποχωρούν σταδιακά.

Τα διαγνωστικά κριτήρια για τον καθορισμό του συνδρόμου αυτού είναι:

α) το Vorbeireden

Το Vorbeireden, αφορά την τάση του ατόμου να απαντά κατά προσέγγιση σε εύκολες ερωτήσεις.

β) συμπτώματα μετατροπής

Τα συμπτώματα μετατροπής περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, αναλγησία και το αντίθετο, αισθητηριακές διαταραχές και κινητικές διαταραχές, όπως παράλυση.

γ) θόλωση της συνείδησης

Η θόλωση της συνείδησης αφορά μειωμένα επίπεδα εγρήγορσης του ατόμου. Σχετικές με το κριτήριο αυτό είναι και κάποιες μορφές διαταραχές των γνωστικών λειτουργιών όπως, προβλήματα στον προσανατολισμό του ατόμου, στην συγκέντρωση και τη μνήμη.

δ) ψευδαισθήσεις

3) Πυρετός της πύλης

Ο πυρετός της πύλης περιγράφει την ιδιαίτερη ψυχολογική κατάσταση των κρατουμένων εκείνων που πρόκειται να αποφυλακιστούν από το σωφρονιστικό ίδρυμα, ειδικότερα μετά την έκτιση μακρόχρονης ποινής.

Βασικά γνωρίσματα του «πυρετού της πύλης» αποτελούν το άγχος,

η ανησυχία και η ευερεθιστότητα, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις είναι δυνατόν να εκδηλωθούν από κάποιους συμπτώματα υπομανίας, συνήθως παρουσιάζονται ένα μήνα πριν την αποφυλάκιση και παραμένουν έως έξη μήνες. Χαρακτηριστικά σημεία του «πυρετού της πύλης» αποτελούν ο φόβος, ο θυμός, η αδυναμία αντιμετώπισης του παρόντος, η εσωτερική ταραχή και ανησυχία, η ευερεθιστότητα, η σύγχυση ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον, η ιδιαίτερη ευφορία, οι έντονοι πονοκέφαλοι, οι γαστρεντερικές παρενοχλήσεις, η αϋπνία κι η ψυχοκινητική διέγερση. Η προσωπικότητα των εγκλειστών, η ποιότητα των σχέσεων που διατήρησαν κατά την διάρκεια του εγκλεισμού τους και η υποστήριξη που έλαβαν, το επίπεδο των επαγγελματικών τους προσόντων, άλλα και η διάρκεια της ποινής τους παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εκδήλωση και την ένταση του συνδρόμου.

[1] Gappell, Millicent [1991], "Psychoneuroimmunology", Marberry, Sarah O., Innovations in Healthcare Design, pp.115, Canada: Wiley

[2] Control Unit Prisons (SHU), Frank Atwood, <http://www.geocities.com/CapitolHill/Rotunda/4027/shucontrolunits.htm>, 2003, σελ.6

[3] Isolation International Platform Against Isolation, Special Issue 1, April 2003, pg13

[4] Τόσο η επιλογή των υλικών, όσο και η μορφή των επίπλων, αποκαλύπτουν τη βασικότερη αρχή σχεδιασμού: «οι φυλακές δέχονται τα πιο καταστροφικά στοιχεία της κοινωνίας, τα οποία κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού τους, έχουν άπειρο χρόνο για να δώσουν διέξοδο στις πιο καταστροφικές τους ορμές. Γι' αυτό το λόγο οι τοίχοι, τα έπιπλα, ο εξοπλισμός, πρέπει να είναι ουσιαστικά άθραυστα.» Φυσικά, και οι κρατούμενοι οδηγούνται σε τέτοιου είδους αντιδράσεις, παρατηρείται μια βίαιη και βανδαλική συμπεριφορά προς τον χώρο της φυλακής ως ξέσπασμα

για την παραμονή τους εκεί.. Σημαντικό επιπλέον, σε αυτό το σημείο να αναφερθεί εδώ ότι η αρχιτεκτονική, όπως και το ανθρώπινο υποκείμενο, ζουν, αναπνέουν και δρουν μέσα σε μια διπλή χωρικότητα. Η προσπάθεια εξάυλωσης του χώρου των κρατουμένων επιχειρείται λοιπόν με πολλούς τρόπους . Σε σχέση με τη λογική του ελάχιστου και την αξία του διακόσμου αναφέρεται: «Ο διάκοσμος αντιπροσωπεύει αρχιτεκτονικά αναγκαίο έκδοχο (σύστημα επενδύσεων, προσδιορισμών και στίξης της δομής), που καθιστά το αρχιτεκτόνημα όχι απλά αποτελεσματικό με όρους ανάγκης, αλλά ενδιαφέρον-αποδεκτό-επιθυμητό με όρους φαντασίωσης. Ο διάκοσμος, έστω και στην έσχατα μινιμαλιστική μορφή του, αποτελεί το αναπόφευκτο τεκμήριο της επένδυσης των αναγκών με φαντασιώσεις, του επικαθορισμού των λειτουργιών από την επιθυμία, της εγγραφής του αρχιτεκτονήματος στη διπλή χωρικότητα.»

N. Σιδέρης, Η διπλή χωρικότητα,
<http://siderman.gr/books/architecture/73-διπλι-χωρικότητα.html>

[5] http://kratoumenoi.blogspot.gr/2010/12/blog-post_1961.html

Η αιτία του συνδρόμου Ganser είναι άγνωστη ωστόσο έχει συσχετισθεί ιδιαίτερα με το καθεστώς της απομόνωσης. Η αισθητηριακή αποστέρηση που συνδέεται με την απόμονωση συνιστά ένα στρεσογόνο παράγοντα που μπορεί να πυροδοτήσει την εκδήλωση του συνδρόμου. Το σύνδρομο αυτό εμφανίζεται στους έγκλειστους, σε ασθενείς με εγκεφαλική αιμορραγία κι άτομα που εκδηλώνουν χρόνιες ψυχωσικές διαταραχές. Στους έγκλειστους το σύνδρομο αυτό έχει συσχετισθεί με την περίοδο της προφυλάκισης, την περίοδο αναμονής της δίκης και με το καθεστώς της απομόνωσης, ενώ παράλληλα θεωρείται ότι εκδηλώνεται συχνότερα από άτομα που ανήκουν σε μειονότητες.

[6] http://en.wikipedia.org/wiki/Sensory_deprivation

[7] Ίδετε παράρτημα Σύνδρομο του Εγκλεισμού

[8] Psychopathological effects of solitary confinement, Stuart Grassian MD, American Journal of Psychiatry,

http://www.intd.net/scott/sgrassian_1183.html, 1983, σελ.4-5

[9] «Στην ειδική μονάδα κράτησης της Indiana η λάμπα έντασης 40 Watt βρίσκεται πάνω από την τουαλέτα. Ανάμεσα στις 9:00μμ και τις 5:00πμ την ελέγχει ο κρατούμενος, ενώ την υπόλοιπη ώρα ελέγχεται από τη διεύθυνση και είναι συνήθως ανοικτή. Ακόμα όμως και όταν είναι κλειστή υπάρχει ένα νυχτερινό φως των 7 Watt αναμμένο.» Cold Storage – Supermaximum security confinement in Indiana, Human Rights Watch, <http://www.hrw.org/reports/1997/usind/>, 1997, σελ.17

[10] Johann Wolfgang von Goethe, ‘‘ Θεωρία των Χρωμάτων’’, PRINTA /ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ, Αθήνα 2008, σελ.94

[11] Johann Wolfgang von Goethe, ‘‘ Θεωρία των Χρωμάτων’’, PRINTA /ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ, Αθήνα 2008, σελ.90-91

[12] Οπσελ.88

[13] Στην ειδική μονάδα κράτησης της Indiana «κατά τη διάρκεια της θητείας του διευθυντή Right, το κλιματιστικό ορισμένες φορές ρυθμιζόταν πολύ χαμηλά (στους μηδέν βαθμούς Κελσίου), ως τιμωρητικό μέτρο, αφήνοντας τους κρατούμενους να παγώνουν στα κελιά τους.» Cold Storage – Supermaximum security confinement in Indiana, Human Rights Watch, <http://www.hrw.org/reports/1997/usind/>, 1997, σελ.19

[14] Ν.Σιδέρης, Η διπλή χωρικότητα, <http://siderman.gr/books/architecture/73-διπλι-χωρικότητα.html>

[15] Woolf, A. and Tumim, S. [1991], Prison Disturbances April 1990

[16] Gappell, Millicent [1991], “Psychoneuroimmunology”, Marberry, Sarah O., Innovations in Healthcare Design, pp.115, Canada: Wiley

[17] Fairweather Leslie [2000], Prison Architecture – policy, design and experience, pp.33

[18]

http://kratoumenoi.blogspot.gr/2010/12/blog-post_1961.html

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Foucault, Michel [1975], [2011] **Επιτήρηση και Τιμωρία**, Η Γέννηση της Φυλακής, εκδόσεις ΠΛΕΘΡΟΝ, Αθήνα
2. Gappell, Millicent [1991], **Psychoneuroimmunology**, Marberry, Sarah O., Innovations in Healthcare Design, Canada: Wiley
3. Goethe, Johann Wolfgang, **Θεωρία των Χρωμάτων**, PRINTA /ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ, Αθήνα 2008
4. Woolf, A. and Tumim, S. [1991], **Prison Disturbances**, April 1990
5. Fairweather Leslie [2000], **Prison Architecture – policy, design and experience**, Oxford: Architectural Press.

Ιστότοποι

1. Σημειώσεις για την Αρχιτεκτονική και την Ψυχανάλυση του Νίκου Σιδέρη <http://siderman.gr/books/architecture.html>
2. Control Unit Prisons (SHU), Frank Atwood, <http://www.geocities.com/CapitolHill/Rotunda/4027/shucontrols.htm>, 2003
3. http://kratoumenoi.blogspot.gr/2010/12/blog-post_1961.html
4. Psychopathological effects of solitary confinement, Stuart Grassian MD, American Journal of Psychiatry, http://www.intd.net/scott/sgrassian_1183.html, 1983,
5. Cold Storage – Supermaximum security confinement in Indiana, Human Rights Watch, <http://www.hrw.org/reports/1997/usind/>, 1997, σελ.19
6. http://fanthis.blogspot.gr/2012/01/blog-post_1042.html

Περιοδικά

1. ***ISOLATION international Platform Against isolation*** [2003], Special Issue 1
2. ***2 years of resistance against isolation, SILENT DEATH, TORTURE***, TAYAD Komite Nederlands
3. ***Ο ΑΓΩΝΑΣ στην Τουρκία και το Κουρδιστάν*** [2000], τεύχος 21^ο, Κύπρος
4. ***Ο ΑΓΩΝΑΣ στην Τουρκία και το Κουρδιστάν*** [2001], τεύχος 22^ο, Κύπρος

Διαλέξεις

1. Στενού, Μυρτώ, [2010], ***Η Αρχιτεκτονική ως εργαλείο της πολιτικής του Σωφρονισμού***
2. Βουρεκάς Κώστας, Ελευθεριάδης Χρήστος [2003], ***Η εξέλιξη της αρχιτεκτονικής των φυλακών απομόνωσης***
3. Αγγελάκη, Μ και Κουρμουλάκη, Α [2008], ***Η Αρχιτεκτονική των φυλακών ως μέρος του Σωφρονιστικού Συστήματος***